

המשפחה שלי

תוכן העניינים

85	המשפחה שלי
86	חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות
88	חוק למניעת אלימות במשפחה
90	חוק אימוץ ילדים
92	חוק בתי משפט לענייני משפחה
94	חוק משפחות חד הוריות
96	חוק שיווי זכויות האישה
98	חוק גיל הנישואין
100	חוק קביעת הגיל
102	חוק הנוער-טיפול והשגחה
104	חוק המזונות-הבטחת הכנסה

חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות

"זאת אינה הפליה, יאיר בני", ענה לו אביו. "חוק זה נועד דווקא להגן עליך, על בני גילך, ועל אנשים בוגרים שקשה להם להבין דברים. החוק קובע שרק אדם שיכול לשפוט נכון את המציאות הסובבת אותו, שיכול להתכוון באמת לדבריו ולרצות דברים, ושיכול בסופו של דבר גם להתנהג לפי אותם כוונה ורצון - רק הוא נחשב כשיר לפעולה משפטית. יאיר, אתה בסך הכול בן 9. עלולים לרמות אותך בקלות רבה, כי אינך מבוגר כדי להבין את דרכיו של העולם, של הטבע האנושי".

"ובכל זאת", הוסיף עורך הדין, "גם לילדים ולבגירים שאינם מסוגלים לדאוג לעצמם יש זכויות וחובות, מלידתם ועד מותם. כך לגבי כל אדם. לכן, החוק מציע פתרון: לכל אדם שהוא מתחת לגיל 18 (קטין) או מוגבל, המדינה ממנה אפוטרופוס. אפוטרופוס הוא אדם שאחראי מבחינה משפטית על הילד או על האדם המוגבל. האפוטרופוס רשאי לעשות פעולות משפטיות בשמו של זה שהוא אחראי עליו. למשל, אביך חותם על חוזה זה לרכישת הבית החדש, גם בשמך, כי הוא מייצג אותך והוא האפוטרופוס שלך. גם אמך היא אפוטרופסית שלך. משום שהם האפוטרופוסים הטבעיים שלך, תפקידם הוא לדאוג לצרכיך במסירות, לדאוג לחינוך שלך, להכין אותך לעבודה, לשמור על מה ששייך לך. בשל תפקידם מותר להם לשמור אותך אצלם ולקבוע היכן תגור. יש להם סמכות

משפחתו של יאיר עוברת לגור בדירה חדשה. באחד הבקרים אביו של יאיר לקח אותו למשרד של עורך דין, שם יחתום על הניירות המעידים שמעכשיו הבית החדש יהיה שייך להם. יאיר התרגש מאוד לקראת המאורע, וכשישבו ליד השולחן, והוא ראה את אביו חותם, ביקש ממנו: "אבא, תן גם לי לחתום על הניירות האלה, הבית הזה הולך להיות גם שלי".

אביו של יאיר ועורך הדין צחקו והסבירו לו, אחרי שכבר חתמו על כל הניירות, מדוע ילד בגילו אינו יכול להיות חלק מפעולה משפטית, כמו חתימה על חוזה.

"יאיר, חמוד", פתח עורך הדין בהסבר, "לפי חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, ילדים מתחת לגיל 18 ואנשים מבוגרים יותר שאינם מסוגלים לדאוג לעצמם, אינם נחשבים כמי שמותר להם להיות חלק מפעולה משפטית. 'פעולות משפטיות' פירושו פעולות אשר גורמות לשינוי במצב משפטי, לדוגמא: מכירת דירה, הענקת סכום כסף, רכישות כלשהן וכו'. כך בדיוק כמו הבית הזה שעכשיו אבא רוכש: השינוי במצב המשפטי מתבטא בכך שהבית שהיה נחשב שלי הופך להיות שייך לאבא שלך. איש אינו יכול מעתה לומר שהבית אינו שייך לאביך".

"בסדר, אני מבין", ענה יאיר, "אבל יש ילדים שהם חכמים, אולי גם אני חכם. אז מדוע אנחנו לא יכולים לעשות פעולות משפטיות? מה ההפליה הזאת?"

קשישים, זקנים מכדי לדאוג לענייניהם. בית המשפט יכול למנות גם להם אפוטרופוס."

"ומה אם האפוטרופוס הוא אדם רע שיכול לנצל את החוסה שלו?"

"בעת מילוי תפקידו, חייב האפוטרופוס לפעול לטובת החוסה. בדרך בה היה נוהג אדם מסור במצב דומה, ובהתאם להוראות בית משפט, אם ישנן כאלה. האפוטרופוסות גם יכולה להסתייג על-פי קביעת בית המשפט או כשהחוסה הולך לעולמו."

"ומה עם ילדים שאין להם הורים, או אנשים מבוגרים שאין להם מישהו קרוב שידאג להם?", שאל יאיר.

"גם להם יכול בית המשפט למנות אפוטרופוס, גם אם לא אחד מבני משפחתו של החוסה. בדרך כלל, האפוטרופוס יהיה מי שמטפל בילד או בבוגר החוסה, למשל מדריך בבית היתומים." "תודה לך", אמר יאיר. "עכשיו הבנתי הכול. אחכה בסבלנות עד שאגיע לגיל 18, ואז אחתום על כל החוזים שבעולם!" וכך השיחה הסתיימה בצחוק גדול.

לייצג אותך. כך, יש למשפחה חופש לחיות ללא ההתערבות של אנשים זרים, שהרי יוצאים מנקודת הנחה שההורים יודעים הכי טוב כיצד לדאוג לילדיהם. זאת, חוץ ממקרים בודדים, שבהם פעולות משפטיות דורשות אישור מבית המשפט, שיאמר שמוותר הוריק לבצע בעבורך רכישת מטוס, למשל.

ובכל זאת, החופש של הוריק לגדל אותך אינו חופש מוחלט. הכול תלוי בטובתך ובצרכיך. אתה אינך רכושם והם אינם יכולים לעשות בך כרצונם. לכן, אם מישהו מהוריק אינו מקיים את חובותיו כלפיך, או משתמש לרעה בסמכויותיו כהורה, מסכן אותך או פוגע בך, תתערב המדינה ותגן עליך. המדינה מגנה על מי שאינו מסוגל להגן על עצמו."

"מי קובע שאדם מבוגר אינו יכול להבין מה קורה סביבו? שהוא באמת מוגבל?", תהה יאיר בקול.

"בית המשפט הוא זה שקובע אם יש צורך להכריז שאדם אינו כשיר משפטית, משום שכושר שיפוטו- יכולתו להבין את המציאות - נפגם עד כדי כך שהחברה רואה צורך להגן עליו, מפני מעשיו כלפי עצמו ומפני הזולת, מפני אנשים שעלולים לנצל לרעה את חולשת דעתו ואת כושר שיפוטו הלקוי. במקרה כזה הוא ייקרא 'חוסה' וכפי שאמרנו, ימנו לו 'אפוטרופוס'. אגב, ישנם גם אנשים

חוק למניעת אלימות במשפחה

"אז מה אם הוא האבא החורג או האמיתי שלך? כל קרוב משפחה, גם אם הוא חורג, אסור לו להשתמש באלימות כלפיך. גם למדריכים בפנימיות ולכל סוגי המבוגרים האחראים אסור להכות ילדים".

"מה את חושבת שאפשר לעשות? אני לא יכולה להחזיר לו, הוא גדול ממני", בכתה ענת.

"אל תדאגי", ענתה לה מיכל. "אפשר לדבר על זה עם המורה או עם היועצת והיא תעזור לנו להגיע לבית המשפט. בית המשפט יכול לתת הוראה שנקראת 'צו הגנה'. זהו מכתב שמגן על המשפחה מפני מי שנוהג להכות. לפעמים יהיה כתוב שאסור לו להיכנס אליכם הביתה, גם אם הבית הוא שלו. לפעמים יהיה כתוב שאסור לו לגשת אליכם ולדבר אתכם. יכול להיות שאף לא בטלפון. יש מקרים שהאבא מכה רק את אמא, ובינו לבין הילד שלו הכול בסדר - אז יקבע 'צו ההגנה' רק איזה קשר יהיה בין האב לילד ויאסור עליו להתקרב לאם".

"זה לא יזיז לו. ראיתי אקדח במגירה שלו ליד המיטה. הוא יכול לקחת אתו את האקדח ולירות בנו מרחוק!"

"ענת, את יכולה להירגע. 'צו ההגנה' קובע שאסור למי שנוהג להכות להסתובב עם נשק. רק אם בית המשפט יהיה משוכנע שהמכה לא ישתמש בנשק זה כלפי משפחתו כי הנשק משמש אותו רק לצורך העבודה - כמו השומר בבית הספר - רק אז יתנו לו להחזיק בנשק. וגם אז, יודאו שבשום פנים ואופן הוא לא יוכל לפגוע בכם".

מיכל וענת הן חברות טובות. הן מגלות זו לזו את כל הסודות. הן יושבות ביחד בשיעורים ומפריעות לכל המורים עם הצחקוקים שלהן. יום אחד לא הגיעה ענת לבית הספר. בזמן האחרון זה קרה לה הרבה פעמים, ומיכל דאגה לה. ביום שלמחרת לבשה ענת חולצה ירוקה ומיכל, שישבה לצדה, לא יכלה שלא לראות שיש לענת סימן של שטף דם ענקי על היד וסימן של שריטה על העורף.

"מה זה? מה קרה לך?", שאלה מיכל מתוך דאגה. "אל תדאגי, זה כלום, רק נפלתי אתמול מהנדנדה במגרש". מיכל, שהכירה היטב את ענת, לא השתכנעה. היא ידעה שענת שונאת לשחק במגרש, ובוודאי אינה אוהבת להתנדנד. בדרך כלל היא אומרת שזה מיועד לילדים קטנים.

לכן, מיכל אמרה לה: "ענת, זה לא עובד עלי. נראה לי שמישהו במשפחה שלך מכה אותך. אם זה נכון, חייבים להפסיק זאת. לפי החוק, אסור לאיש מבני משפחתך להרים עליך יד. אם זה לא המצב, אז לפחות הסבירי לי איך זה שכמעט אינך מגיעה לבית הספר בזמן האחרון".

"מיכל, את החברה הכי טובה שלי, ואני יודעת שאת דואגת לי. אבל הכול בסדר. את יודעת שיש לי אבא חורג, והוא לפעמים מעניש אותי על שלא ניקיתי את הבית כמו שהוא אוהב. הוא מכה גם את אמא שלי. אין מה לעשות. הוא חזק ומפחיד אותי, אבל אני אסתדר".

"לכמה זמן אפשר להרחיק אותו?", שאלה ענת, מעט יותר רגועה. "אפשר לתת צו לשלושה חודשים ובכל פעם שזמנו של הצו נגמר, מחליט בית המשפט אם להאריך אותו. בסך הכול אי אפשר להאריך את הצו לתקופה של יותר משנה". גם שלושה חודשים זה טוב, בינתיים", אמרה ענת.

כך פנו מיכל וענת ליועצת של בית הספר, והיא פנתה לפקיד סעד שדאג להגיש את הבקשה מטעם ענת לקבל צו הגנה. לבסוף הצליחה ענת להוכיח שאביה החורג היה אליים כלפיה וכלפי אמה, והן השיגו את צו ההגנה המיוחל.

ניתן לקבל צו הגנה גם במקרה כמו שקרה לענת, וגם במקרים הדומים לדוגמאות הבאות:

1 דוד כולא את אחיינו בחדר בניגוד לרצונו.

2 אח אונס את אחותו הקטנה או עושה בה מעשה מגונה (כמו לדרוש ממנה לגעת בו באופן מיני).

3 סבתא איימה על בני משפחתה שתירה בהם באקדח שיש לה, וכדי להוכיח זאת ירתה לכיוון התקרה.

4 חניכה שמעה את המדריך שלה מתבטא שהוא רוצה לאנוס את אחד החניכים בקבוצה.

5 אמא מקללת את ילדיה ופוגעת בהם לאורך זמן רב.

6 דודה שמגדלת לבד את אחייניה מזניחה אותם ומונעת מהם מזון, מה ששולל מהם חיים תקינים.

חשוב לדעת: במקרה שהאדם האלים מפר את צו ההגנה - לדוגמה, נכנס אליכם הביתה כשאסור לו - מותר לכם להתלונן עליו במשטרה. גם אם הרשתם לו להיכנס או נתתם לו להתקרב אליכם, הוא לא יוכל לטעון להגנתו עובדה זו. לפי הצו הוא לא היה אמור להתקרב אליכם כלל.

חוק אימוץ ילדים

מהו אימוץ ומדוע זה טוב?

רונית ויובל התאהבו והתחתנו. היו להם חיי אושר ועושר, אבל הדבר היחיד שהיה חסר להם כדי להיות מאושרים באמת - הוא ילד קטן שישמח את לבם. הם ניסו להיכנס להיריון, ואחרי ניסיונות רבים - הם נכשלו. לכן חשבו על רעיון אחר: לאמץ ילד. כך, למרות שהם אינם מסוגלים להביא לעולם ילד משלהם, בכל זאת יהיה להם ילד שיוכלו לגדל ולקרוא לו בנם. כמותם ישנם זוגות רבים שמסיבות שונות אין להם ילד משלהם והם מבקשים לאמץ ילד. לשם כך, הם בוחרים אחד מבין תינוקות וילדים רבים וחמודים - שהם יתומים, חסרי בית או מוזנחים - ומעניקים לו בית, חום ואהבה.

אז איך רונית ויובל יאמצו ילד? מה עושים?

החוק מגדיר לרונית ויובל את הדרך אל הילד הנכסף: אם הם יבצעו את כל כללי החוק נכונה, הם יוכלו לתת לילד את שם משפחתם, כאילו היה בנם האמיתי.

בשלב הראשון, עליהם למצוא את הילד שאותו הם רוצים לאמץ. ישנם ארגונים שונים שאליהם הם יכולים לפנות כדי לקבל עזרה. הילד יכול להגיע גם מחוץ לארץ, ואז צריכים להטיס אותו ולדאוג שכל מסמכיו יטופלו כחוק. לרוב, התהליך אינו פשוט והוא עולה כסף רב. מה לעשות, הילד הוא יקר וחשוב.

בשלב השני, העמותה שעזרה לרונית ויובל או עובד סוציאלי יבדקו אם יש להם יכולת לגדל ילד. רונית ויובל אולי יקבלו את האישור שהם מסוגלים להעניק בית חם לילדם.

בשלב השלישי, רונית ויובל יכולים לפנות לבית המשפט לענייני משפחה או לבית הדין הדתי, בבקשה לאמץ את הילד הנפלא שמצאו. השופט יעיין בפנייתם ובמכתב מהעובד הסוציאלי שאומר שהבית של רונית ויובל יהיה הטוב ביותר לילד, וימשיך את תהליך האימוץ.

השופט קשוח ויש לו תנאים רבים: הוא בודק אם רונית ויובל הם תושבים ואזרחים של ישראל, אם להם ולילד יש אותה דת (במקרה הצורך ניתן לשנות לילד את דתו בתנאים מסוימים), הם צריכים להיות בדרך כלל גבר ואישה (לפעמים מותרים על תנאי זה), וחייב להיות פער בין הגילים של רונית ויובל לבין גילו של הילד - פער של 18 שנים לפחות.

עדיין הילד אינו של רונית ויובל. הם מקבלים את הילד ומגדלים את הילד במשך חצי שנה, שבה בודקים אם הם אכן הורים טובים. אם הם עוברים מבחן זה - וגם מקבלים את הסכמת הילד (אם הוא בן 9 ומעלה) או את הסכמת הוריו האמיתיים - הם יכולים לבקש מהשופט את צו האימוץ הסופי שיודיע שהילד הוא אכן בנם. לאורך התהליך מלווה את רונית ויובל פקיד סעד שבדק את אורח

חייהם וגם מסייע להם בתהליך. יש לציין, שכל התהליך הוא סודי ונעשה בלי פרסום שמות! האימוץ יהיה רשום בפנקס האימוצים הסודי, וכשהילד יהיה בן 18 הוא יוכל לפתוח - אם ירצה בכך - את הפנקס ולראות מי היו הוריו האמיתיים.

סוף טוב, הכול טוב

רונית ויובל מצאו את יותם, ילד יתום ומקסים, שאיבד את הוריו בתאונת דרכים. עד שרונית ויובל מצאו אותו והתאהבו בו, הוא גדל בבית יתומים וקיווה ליום שבו ייקחו אותו ויעניקו לו בית חם ואוהב, בית שבו יוכל לגדול ולהעביר את ילדותו בשמחה ובאושר. כשהם מצאו את יותם הוא היה בן 6 (רונית ויובל בני 26), הוא ילד יהודי (וגם רונית ויובל יהודים), וכך לפי כל תנאיו הקשוחים של השופט הם התאימו להיות משפחה אחת. אחרי שהם עברו את חצי השנה בה נבדקה השאלה אם הם יכולים לקבל את צו האימוץ, סוף-סוף רונית ויובל אהרונני יכולים לקרוא לילדם החדש יותם אהרונני והוא יכול לקרוא להם אבא ואמא.

חוק בית המשפט לענייני משפחה

אותו. השופט יכול גם להבחין שבמהלך המריבות בבית המשפט אבא סכסוכוביץ' בוכה ממה שאמא סכסוכוביץ' אומרת לו - והוא יכול לשלוח את שניהם לעובדת הסוציאלית שתרגיע אותם.

סבתא סכסוכוביץ' אינה מסכימה שהשופט ישלח את אבא ואמא סכסוכוביץ' לטיפול, לכן היא כותבת לו מכתב - שלא ישלח אותם לשם. למרות שסבתא סכסוכוביץ' אינה קשורה לתביעה של אבא ואמא, יש לשופט סמכות לשלוח גם אותה לטיפול ביחידת הסיוע. סבתא מסכימה לבסוף ופונה גם היא לטיפול, אבל לטענתה - והיא צודקת לפי חוק זה - השופט חייב לנמק בכתב מדוע דווקא היא צריכה לקבל טיפול.

בבית משפט מיוחד זה אין צורך להוכיח דברים בצורה מדויקת כמו בבתי משפט אחרים - השופט יכול להחליט שדרושה לו רק הוכחה פשוטה שתסייע לו לעשות משפט צדק. אין צורך שכנרת סכסוכוביץ' - הילדה - אכן תוכיח שדני אחיה הלשין עליה להורים על מעשה שלא עשתה. החשוב הוא לפתור את הסכסוך בין האחים. מכיוון שכנרת היא רק בת 10, אבל היא יכולה לספר את מה שהיא יודעת (לתת עדות) בקשר לתביעה של אבא ואמא, על השופט להחליט אם היא יכולה להעיד, כיצד תעיד ובפני מי, וכל זאת - כדי שחלילה לא ייגרם לה נזק נפשי.

בפתח תקווה, בתוך דירה קטנה, חיה לה משפחת סכסוכוביץ'. כל בני המשפחה מסוכסכים זה עם זה: אבא עם אמא, האחים עם ההורים ועם עצמם, אפילו סבתא מסוכסכת עם כולם. גם הכלב שלהם אפצ'י נובח כל היום. המשפחה הזאת כל כך מסוכסכת, עד שהם מסוכסכים גם עם שכניהם בבנין.

יום אחד כשהמצב היה כל כך קשה, הסכימו כולם - בפעם הראשונה - על דבר אחד: שחייבים לפנות ביחד לבית המשפט לענייני משפחה, שיעזור להם לפתור אחת ולתמיד את סכסוכיהם. הם אינם יכולים לקחת אתם גם את השכנים, כי הסכסוך עם השכנים אינו סכסוך בתוך המשפחה: זהו בית משפט שמיועד למשפחות בלבד. את השכנים הם יוכלו לגרור לבית משפט השלום, שינסה להשכין ביניהם שלום.

בבית המשפט לענייני משפחה לא יושבים שופטים רגילים - אלא שופטים שיש להם ידע מיוחד בטיפול במשפחות, כי משפחה היא נושא רגיש שיש לטפל בו בזהירות.

חוץ מהשופטים החכמים פועלת בבית המשפט המיוחד גם "יחידת סיוע", שמורכבת מאנשים מקצועיים, מומחים בטיפול במשפחות. כל עניין שהשופט יבקש מהם, הם יסייעו לו - למשל, אם הוא יבקש להכיר טוב יותר את דני סכסוכוביץ', הבן הבכור, הוא יבקש מהפסיכולוגית של היחידה לשוחח עם דני ולהכיר

שעדיף שתביעה זו תהיה נפרדת מהאחרות. במיוחד, אם מדובר בשתי תביעות שהן באותו נושא, למשל - שגם לאבא ולאמא נמאס מסבתא, ובתביעה אחרת לסבתא נמאס מאבא ומאמא - השופט יורה לדון בשתי התביעות יחד. הוא לא יצרף את תביעת הילדים שגם להם נמאס מסבתא לתביעה של אבא ואמא, כי הם ילדים וצירוף התביעות עלול לפגוע בזכויותיהם והשופט חייב להעניק להם יחס מיוחד. כמו כן, יכול השופט להחליט שחשוב שגם אפצ'י הכלב יהיה מעורב בתביעה ולהזמין אותו לדיונים (בינינו, אם הוא יעשה את זה יהיה לו כאב ראש רציני).

השופט שמע את כל התביעות שהגישה משפחת סכסוכוביץ', והגיע להחלטה. לפי חוק זה השופט דואג שהחלטותיו באמת יבוצעו כפי שקבע. אם משהו מבני משפחת סכסוכוביץ' יגלה אי הסכמה (ערעור) עם פסק דינו של השופט, הוא יוכל לפנות לערכאה גבוהה יותר, ולערכאה זו יהיו אותן יכולות מיוחדות של בית המשפט לענייני משפחה.

העניינים במשפחה נרגעו מעט, לפחות עד לשנה הבאה. אחרי הכול, סכסוכים יש גם במשפחות הכי טובות.

עידו סכסוכוביץ', האח הצעיר ביותר, הוא רק בן שלוש שנים, וגם הוא רוצה ללכת עם המשפחה לבית המשפט, כי מרוב הסכסוכים בבית שוכחים להאכיל אותו. הוא חייב לקבל עזרה כי מדובר בפגיעה רצינית בזכויותיו. הוא יכול להיעזר בפקיד סעד (הדואג מטעם המדינה לזקוקים לעזרה) ופקיד הסעד רשאי להגיש את התביעה בשמו.

כל התביעות בענייני משפחת סכסוכוביץ' (ומשפחות אחרות) נדונות ביחד. למרות שלאבא ולאמא סכסוכוביץ' יש תביעה אחת ביניהם, לסבתא סכסוכוביץ' יש תביעה נגד ההורים, לילדים דני וכנרת יש תביעה ביניהם ולעידו סכסוכוביץ' הקטן יש תביעה משלו - כולם יחד יישמעו באותו בית המשפט. גם אם לא רצו להיות באותו בית המשפט אלא פנו לבתי משפט שונים באזור השיפוט של פתח תקווה (ישראל מחולקת לחמישה אזורים כאלה) - נשיא בית המשפט רשאי להורות להם לנהל את הדיון באותו בית משפט. סבתא סכסוכוביץ' שמעה, והחליטה להגיש את תביעתה שלה דווקא באזור השיפוט של אילת, כאשר תיסע לחופשה. בכל זאת, קבע הנשיא של בית המשפט העליון שהיא חייבת להישפט ביחד עם כל המשפחה באזור פתח תקווה.

כן, כל תביעה חדשה שתהיה לאחד מבני המשפחה כלפי בן משפחה אחר, תהא מוגשת לאותו בית משפט שבו דנים כבר בכל שאר התביעות, אלא אם כן יתן נשיא בית משפט השלום הוראה

חוק משפחות חד הוריות

שוהים במעונות יום. קשה להתקבל למעון יום כזה, ויש תור ארוך של הורים שמעוניינים שילדם ישהה במעון יום שיטפל בו בשעה שהם נמצאים בעבודה. המדינה יכולה להכניס את אחיותיו של תום לפני כולם למעון היום, והכסף שאמא של תום תשלם תמורת זאת יהיה מותאם למשכורת שהיא מקבלת בעבודתה. אם היא מרוויחה מעט כסף, תשתתף המדינה בתשלום חלק גדול מהסכום הדרוש כדי שהאחיות יהיו במעון היום (ואם היא מרוויחה מעט יותר, אז המדינה תשתתף פחות); המדינה יכולה לעזור לאמא חדי ולילדיה גם לרכוש דירה חדשה, גדולה יותר, בכך שתעניק להם הלוואה גבוהה במיוחד. הלוואה זו היא סכום של כסף שאמו של תום תוכל להחזיר לאט-לאט למדינה, לפי קצב החזר שאותו המדינה תקבע אתה מראש.

ודבר אחרון - המדינה יכולה לעזור למשפחתו של תום לקבל סכום של כסף מהמוסד לביטוח לאומי. המוסד לביטוח לאומי נותן למשפחות כמו של תום סכום כסף שנקרא "קצבה" - כסף שנועד לעזור להם.

אמו של תום שמחה לשמוע אודות פתרונות אלה, וביחד היא ותום הצליחו לקבל עזרה מהמדינה. מצבם השתפר מעט - אמא חדי מצאה עבודה חדשה, הם עברו לדירה גדולה יותר ואחיותיו של תום התקבלו למעון היום השכונתי.

בדירה קטנה, במרכז הארץ, חיה משפחת חדי, שהיא משפחה חד הורית: אביו של תום נפטר כשתום היה קטן, ובמשפחה נשארו רק אמו של תום וגם שלוש אחיותיו הקטנות של תום. משפחה שבה נשאר רק הורה אחד, אבא או אמא, היא משפחה חד הורית.

לבני משפחת חדי יש בעיות קשות ויומיומיות: אין להם די כסף כדי לקנות מזון, בגדים ומצרכים חשובים אחרים. זאת, משום שלמרות שאמא חדי עובדת ומשתכרת מעט כסף, הכסף אינו מספיק כדי לקנות את כל הדרוש בשבילה ובשבילה ילדיה. כשיש שני הורים בבית, קל יותר, כי גם אבא וגם אמא יכולים לעבוד ולפרנס את המשפחה.

משום שמשפחתו של תום היא חד הורית, קרא תום את האמור בחוק זה ולמד שהמדינה מסייעת למשפחות כמו המשפחה שלו. רץ תום לאמו והראה לה בכמה דרכים יכולה המדינה לעזור להם: המדינה יכולה לעזור לאמא של תום במתן הכשרה מקצועית - כלומר, אפשרות ללמוד מקצוע חדש, שבו תוכל להרוויח יותר כסף. אמו של תום עובדת כקופאית בסופרמרקט, אבל המדינה יכולה לעזור לה ללמוד להקליד מהר וללמוד לדבר אנגלית, ואז היא תוכל לעבוד כמזכירה תמורת משכורת גבוהה יותר מזו של קופאית. המדינה יכולה לעזור בטיפול באחיותיו הקטנות של תום: בדרך כלל ילדים קטנים שעדיין לא הולכים לגן או לבית הספר,

חוק שיווי זכויות האישה

ובכל זאת, החוק קובע באופן מיוחד מתי יישמר העיקרון של שוויון בין גברים לנשים, ומתי לא:

מתי הפליה היא מותרת?

רק במקרים הבאים ניתן יהיה להשלים עם מקרים של הפליה:

1 במקרים שההפליה נובעת מהשוני הבסיסי בין איש לאישה. למשל, ישנם תפקידים צבאיים שאליהם לא מתקבלות נשים, משום שהתפקיד דורש יכולות פיסיות שיש לגברים בלבד. הבדל זה הולך ונחלש כי הצבא מאפשר כיום ליותר נשים להתקבל לתפקידים קרביים.

2 הוראות המעניקות יתרון לנשים כדי לקדמן. למשל, שומרים תפקידים לנשים בתור מנהלות, "בוסיות", בעבודה.

רכושה של אישה נשואה

אם אישה מתחתנת והיא מביאה אתה אל הנישואין רכוש, כמו דירה ששייכת לה, אזי הרכוש נשאר שלה ואינו הופך להיות שייך לבעל.

יום אחד, באחת ההפסקות בבית הספר, פנתה סיוון למורה שלה לאזרחות: "המורה, היום בשיעור דיברת על הזכות לשוויון, וגם על השוויון בין המינים. ובכל זאת, ממה ששומעים בחדשות וקוראים בעיתונים, ידוע שמעמד הנשים חלש יותר והן עלולות להיפגע מהחלטות, כמו ההחלטה לבחור גבר לתפקיד במקום לבחור אותה כי היא אישה. אז איך יכול להיות שיש גם שוויון וגם אי הגינות כלפי הנשים?"

ענתה לה המורה: "סיוון, אמנם המצב האמיתי הוא עדיין לא שוויוני כלפי נשים, אבל דעי לך שכבר מראשית שנות ה-50 נקבעה המטרה לגרום לכך שיהיו פחות הבדלים בהתייחסות לנשים מול גברים. אחת התוצאות היתה שנחקק חוק שיווי זכויות האישה. מטרתו היא לקבוע עקרונות שיבטיחו שוויון ביחס בין גברים לנשים. כל הרשויות במדינה חייבות להתייחס ביחס שווה כלפי גברים וכלפי נשים. העיקרון הבסיסי של חוק זה הוא שלא יכולה להיות הוראה של כל רשות או גוף במדינה, העלולה לפגוע בזכות הנשים לשוויון. אם מוציאים הוראה כזו, אסור לפעול לפיה. גם אם מי שביקש לבצע את ההפליה לא התכוון לכך, אסור לעשות זאת.

אחריות משותפת על ילדים

שני ההורים הם האחראים על ילדיהם. אם אחד מהם נפטר נשאר השני באופן אוטומטי האחראי היחיד. למרות זאת, בית משפט יכול להחליט אחרת, אם הוא סבור שהתנהגותו של ההורה שנשאר עלולה לפגוע בטובת ילדיו. למשל, אם הוא הורה מכה.

שוויון בזכויות חברתיות

יש להתייחס בכבוד הן לגבר והן לאישה בכל תחומי החיים: בעבודה, בחינוך, בבריאות, בדיוור, באיכות הסביבה וברווחה החברתית.

זכויות האישה

לכל אישה יש זכות מלאה לשלוט במעשים המשפיעים על גופה ולסרב למעשים אלו. לכל אישה יש זכות להגנה מפני אלימות ומפני כל מעשה המטריד אותה מינית.

ייצוג הולם

בכל גוף ציבורי, כלומר, גוף ששייך לממשלה, חייבות לכהן בכל התפקידים גם כמה נשים, ובמיוחד במשרות הבכירות.

שירות בכוחות הביטחון

לכל אישה לפני גיוסה לצה"ל יש זכות השווה לזו של הגבר להגיע לכל תפקיד שתרצה, חוץ מתפקידים שאינם מאפשרים זאת מעצם טיבם.

על מי חל החוק?

כל רשות מרשויות השלטון וכל בתי המשפט ינהגו לפי חוק זה. זאת, חוץ מבתי דין דתיים, שהם חייבים לקבל את הסכמתו של מי שפנה אליהם על מנת לפסוק לפי הדין הדתי.

על מי החוק אינו חל?

על מינוי לתפקיד דתי. כמו למשל, הרב הראשי של תל אביב אינו יכול להיות אישה.

"תודה רבה לך, המורה", חייכה סיוון. "הסברת לי יפה את המצב. אני מקווה שיום אחד גם חוק זה יהיה מיותר ושלא נצטרך אותו, כי גם בלעדיו יהיה שוויון אמיתי בין הגברים לנשים ובין כל בני האדם".

חוק גיל הנישואין

רצים לחופה

תום ונירית הם בני 12 ומאוהבים זה בזו. הם עברו את חייהם ביחד: הם היו שכנים, היו ביחד בגן, הלכו ביחד לבית הספר ועכשיו שניהם עומדים לעבור לחטיבת הביניים - ביחד. לכן, יום אחד בא תום בשמחה לביתה של נירית וסיפר לה שהם יכולים להתחתן ולהיות כמו אבא ואמא, ולהעביר את כל חייהם ביחד. נירית שמחה לשמוע את החדשות הטובות והלכה עם תום לבקש מאביה שיעזור להם להתחתן, כמו שהוא עזר לאחותה הגדולה להתחתן.

האם מותר לתום ונירית להתחתן?

אביה של נירית שמע את הסיפור והתגלגל מצחוק. "כבר עכשיו אתם רוצים להתחתן? מדוע אתם ממהרים?" אחרי כמה דקות הבין אביה של נירית שהילדים אינם מתלוצצים - הם רוצים באמת ובתמים להתחתן, ועכשיו. לכן, הוא היה חייב להסביר להם מה מצבם לפי חוק גיל הנישואין.

"ילדים, אני יודע ומבין שאתם מאוהבים. עוד כשהייתם בגנון ושיחקתם ברופא ובחולה, ידעתי שנועתם להיות יחד. רק שכרגע אתם צעירים מדי מכדי להתחתן לפי החוק. אחותך הגדולה היתה יכולה להתחתן כי היא היתה בת 23, היא היתה כבר גדולה, ולפי החוק מותר היה לה להתחתן."

"אבל אבא, תום שמע שאנחנו כן יכולים להתחתן, כי היו ילד וילדה בני 14 שהתחתנו ולא עשו להם כלום, והם עדיין נשואים", בכתה

נירית. "בסדר, המדינה מכירה בנישואיהם של ילדים אלה וגם היהדות מכירה בנישואיהם, לא יגידו עליהם שהם אינם נשואים. אבל עדיין זוהי עבירה שאפשר להיכנס בגללה לכלא לשנתיים או לקבל קנס", הסביר לה אביה.

"אז רק רגע, אני רוצה להבין, מאיזה גיל בדיוק נחשב אדם כמי שמותר לו להתחתן בלי שיענישו אותו?", שאל תום. "לפי החוק, שניכם תוכלו להתחתן בלי שום בעיות ברגע שתהיו בני 17, לא יום אחד פחות", הגיעה התשובה.

מי עלול להיענש בגלל נישואי תום ונירית לפני גיל 17?

ראשית, שניהם יכולים להיענש על שהתחתנו זה עם זה. שנית, הרב שהיה משיא אותם היה עלול להיענש. שלישית, גם אביה של נירית היה עלול להיענש משום שסייע להם להתחתן וגם משום שהוא אביה של נירית והוא האפוטרופוס שלה - כלומר, הוא זה האחראי עליה באופן חוקי.

חוץ מזה, אם אבא של תום היה שומע על החתונה הוא היה כועס ומבקש בבית הדין הרבני שיבטלו מיד את נישואי תום ונירית כי היא בניגוד לחוק, ובית הדין הרבני היה רשאי לבטל את הנישואין בהתאם לבקשתו.

טמ

באילו תנאים תום ונירית היו יכולים להתחתן לפני גיל 17?
למרות מה שהחוק קובע, בית המשפט לענייני משפחה היה יכול לתת לתום ולנירית אישור להתחתן אם מצבם היה אחד מהמצבים האלה (שהם מאוד לא נעימים ומומלץ לא להסתבך בהם בגיל צעיר):

- 1 אם נירית היתה נכנסת להיריון או שהיא כבר היתה יולדת לתום ילד, גם אם תום היה בגיל מבוגר מ-17.
- 2 אם נירית היתה נכנסת להיריון או שהיא כבר הייתה יולדת לתום ילד, גם אם הוא בגיל צעיר מ-17 והיא בגיל מבוגר מ-17.
- 3 אם שניהם היו מעל גיל 16 והיו סיבות מיוחדות אחרות שמצדיקות שבית המשפט יאשר להם באופן מיוחד להינשא בלי לשאת בעונש.

סבלנות, החופה תחכה

תום ונירית הקשיבו בעניין רב לדברי אביה החכם של נירית, והודו לו על עזרתו. יותר מאוחר תום ונירית ישבו על הספסל בגן הציבורי, החזיקו ידיים והביטו אל השקיעה. תום הביט לנירית בעיניה היפות ואמר לה: "אני מוכן לחכות אפילו מיליון שנים עד שנתחתן, כי כבר עכשיו אני מאושר אתך ואני יודע שאני אוהב אותך לנצח", נירית חיכה אליו ואמרה: "אם כך, נתחתן כשנהיה ני 17".

חוק קביעת הגיל

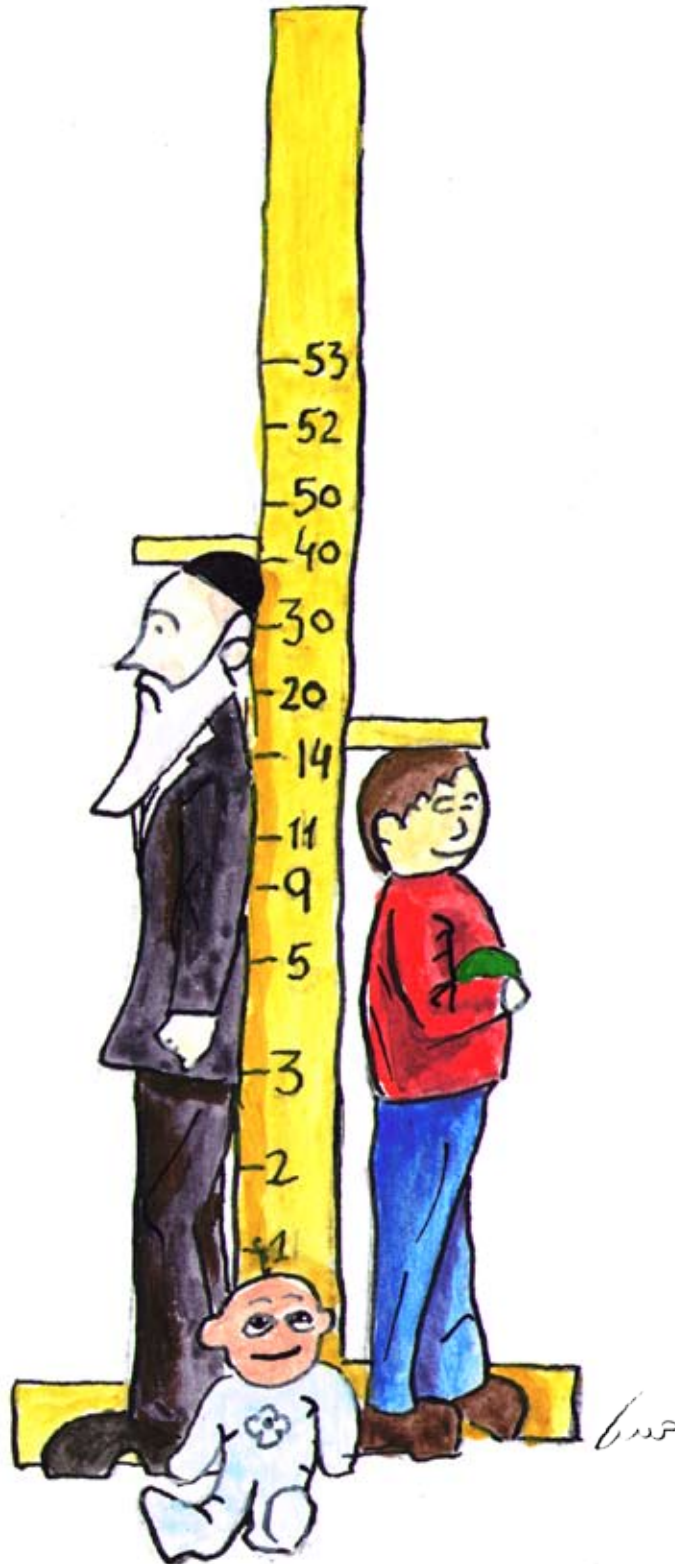
במקרים כאלה, יש לקבוע מה גילו של אדם. לכן חוקקה הכנסת חוק שנקרא "חוק קביעת גיל", הקובע שניתן לבקש מבית משפט מיוחד שנקרא "בית משפט לענייני משפחה" לקבוע את גילו של אדם. כדי להחליט מה גילו של אותו אדם, השופט בבית משפט ישמע מה יש לאותו אדם לומר לגבי גילו. הוא ישמע גם את דבריו של נציג הממשלה, והוא יכול לשמוע גם בני משפחה של אותו אדם או חברים או שכנים שלו; בית המשפט יכול לבדוק מסמכים שקשורים לאותו אדם, ויכול לשלוח אותו גם לבדיקות רפואיות כדי שהרופאים יוכלו לציין בן כמה הוא, להערכתם. אחרי שהשופט שמע את כל האנשים והרופאים ובדק את כל המסמכים, הוא נותן את החלטתו שנקראת "פסק דין הצהרתי" ובה הוא קובע מה הגיל של אותו אדם, או מה גילו בערך - למשל, האם הוא מעל גיל 60 או מתחת לגיל 60, או שהוא בין גיל 50 לגיל 60.

מאותו יום שניתנה החלטת בית המשפט שקובעת את גיל האדם, גיל זה נחשב הגיל האמיתי שלו, כמו גילו של כל אדם שיודעים מתי נולד.

בחוקים של מדינת ישראל, כמו בכל מדינה, גילו של אדם הוא עניין חשוב שקובע דברים רבים, כמו למשל - מתי מתחילים ללמוד בכיתה א', מתי אפשר לקבל רישיון נהיגה, מתי מתגייסים לצבא ומתי מגיע למישהו כסף מהממשלה שנקרא "קצבת זקנה" ושמעניקים אותו רק לזקנים ולא לצעירים.

בדרך כלל, אין בעיה לדעת מה גילו של אדם: כשתינוק נולד בבית החולים רושמים מיד במחשבים של משרד הפנים מתי הוא נולד, והוריו מקבלים תעודת לידה שבה רשום שמו ומתי נולד. כולם יידעו בעתיד מתי אותו אדם נולד ובן כמה הוא.

אבל לפעמים לא יודעים את גילו של אדם, למשל: לפעמים תינוק לא נולד בבית חולים ולא רשמו בצורה מסודרת במחשבי משרד הפנים מתי נולד; או שאדם נולד בארץ אחרת ושם לא רשמו מתי נולד, או שהוא איבד את תעודת הלידה שלו או תעודת הזהות שלו לפני שעלה לארץ אחרת, ועכשיו לא יודעים בן כמה הוא; או שיש טעות במחשבים של משרד הפנים וחושבים שמישהו נולד לפני 50 שנה והוא אומר שנולד לפני 60 שנה.

חוק הנוער (טיפול והשגחה)

לפי החוק, ילד נחשב כנזקק לעזרה גם אם משהו משפיע עליו לרעה, או אם הוא חי במקום שבו מתבצעים פשעים, כמו, לדוגמא, ילד שחי במקום למימכר סמים, או אם צפויה סכנה פיסית או נפשית לשלומו של הילד או שהוא נולד מכור לסמים כי אמו השתמשה בסמים בזמן ההיריון.

אלו הוראות יכול בית המשפט לתת כדי לסייע לילד?

השופט יכול להחליט בענייני לימודים, חינוך או טיפול נפשי שיעזרו לילד. השופט רשאי גם למנות אדם שמסכים לטפל בקטין או לתת הוראה לשים את הילד תחת השגחתו של פקיד סעד. לפעמים, יכול בית המשפט גם להוציא את הילד מרשות האחראי עליו שלא דאג לו, ולשים אותו בהשגחתה של רשות סעד או במעון מיוחד. ניתן לתת הוראה שהילד ייבדק על ידי רופא פסיכיאטר או פסיכולוג של בני נוער, כדי לבדוק אם הוא זקוק לעזרה נפשית. השופט יכול גם לתת צו שמגן על הילד הקטין מפני אלימות במשפחה.

חשוב לזכור:

אם הילד הוא מעל גיל 15, ואינו מסכים לאישפוז בבית חולים, חייבים למנות לו עורך דין. אם הילד הוא כזה שמבין את הסובב אותו, חייב בית המשפט להקשיב לו, ואסור לאיש להכריח אותו להתאשפז בבית חולים, אלא באישור מיוחד.

יש ילדים שנולדים למשפחות עם בעיות רבות, שבגללן ההורים אינם מסוגלים להעניק לילדיהם אהבה וחום. ילדים שגדלים בלי שאוהבים אותם, בלי שמטפלים בהם ודואגים להם - לעיתים קרובות מידרדרים עד לחיים ברחוב. ילדים כאלה נקראים "נזקקים". חוק מיוחד זה נחקק למענם. מטרת החוק היא למנוע מילדים כאלה להגיע למצבים מסוכנים שבהם איש אינו מטפל בהם או דואג להם. במקרה כזה, אם פקיד סעד (עובד סוציאלי) מבקר בבית המשפחה ונוכח לדעת שאיש אינו דואג לילד ואין עם מי לדבר על המצב, הוא יכול לפנות לבית המשפט ולהציג לשופט את כל המידע על הילד שאיש אינו דואג לו. השופט מוסמך לתת הוראות שונות שיש לבצען כדי לדאוג לילד. בשפה המשפטית קוראים לכל ילד עד גיל 18 בשם "קטין" - הוא עדיין קטן וצריך שידאגו לו.

מתי יודעים שהקטין זקוק לעזרה?

ישנם מקרים רבים בהם ניתן לראות שאכן מדובר בילד הזקוק לעזרת החוק. למשל, אם אין אדם שאחראי עליו, או שמי שאחראי עליו כלל אינו מטפל בו ומזניח אותו. כך גם, אם הילד עבר על החוק ולא הועמד לדין או שמצאו אותו משוטט ברחוב, מקבץ נדבות או עוסק ברוכלות ברחוב.

של בית משפט בנושאים מסוימים או לקיים את מה שקבע בית המשפט. הוא יכול להיעזר גם במשטרה. אם פקיד הסעד אינו בטוח מה קורה בבית הילד, מותר לו לחקור את השכנים, את בני המשפחה, את מורי הילד ואת חבריו - הכול כדי לדעת אם הילד נזקק לעזרה. אם הוא מגלה עובדות ונתונים הוא חייב לשמור אותם בסוד מוחלט. מותר לו לגלותם רק לבית משפט ולאנשים הקשורים לדיון.

עבירה פלילית: אסור לאיש לפרסם שום פרט על ילד שהתגלה שהוא נזקק. המפרסם את שם הילד או את תמונתו או כל רמז שיכול לחשוף את זהות הילד - יקבל עונש מאסר. אסור גם לפרסם שילד או נער הגיע למצב קשה וניסה להתאבד. אסור לפרסם שהילד הקטין הובא לבית משפט או שפקיד סעד עוזר לו, ואסור לפרסם שהילד עבר עבירה כלשהי או שאיש מבני משפחתו עשה כלפיו עבירה כלשהי, או שהתעללו בו פיסית או מינית או שבדקו אותו בדיקת איידס או שהוא נבדק, טופל או אושפז בעניין נפשי.

אסור לפרסם תמונת עירום של ילד או ילדה מעל גיל 5, גם אם הילד הסכים וגם אם האחראי עליו הסכים. רק לבית משפט או למשטרה מותר לפעמים לפרסם תמונה ובה פנים של ילד שהלך לאיבוד, למשל. מי שמפריע לממלא תפקיד לפי חוק זה, או אינו ממלא אחר הוראות בית משפט לפי חוק זה, צפוי לעונש מאסר בכלא לתקופה של עד 6 חודשים.

לפני שבית המשפט מקבל החלטות עליו לתת הזדמנות לקטין, לאחראי עליו ולפקיד סעד להופיע לפניו ולהסביר לו מה ההחלטה הרצויה. אם ילד נזקק מסרב לבוא לבית המשפט, יכול השופט להביאו בכוח וגם את האחראי עליו, אם יש צורך בכך. על כל החלטה של בית המשפט ניתן לערער לבית משפט גבוה יותר לפני שופט נוער; בכל מקרה, אם הילד התבגר והוא כבר בן 18, אזי כל הוראותיהם של בית המשפט ושל פקיד הסעד יתבטלו כי הוא כבר נחשב כמי שמסוגל להיות אחראי לעצמו.

כספים: מותר לבית המשפט לחייב את ההורה שאחראי על הילד, להפקיד כסף בקופת בית המשפט כדי להבטיח שכל ההוצאות שהילד זקוק להן, ישולמו.

מצב חירום: אם יש מצב חירום והילד מצוי בסכנה או שהוא צריך טיפול רפואי דחוף, יכול פקיד הסעד להחליט בעניין כזה גם בלי לקבל את הסכמת האחראי על הילד שאינו דואג לו, אבל זאת רק למשך 7 ימים.

פקיד הסעד: פקיד או פקידת הסעד הם נציגים של המדינה שתפקידם לאתר ילדים נזקקים ולהושיט להם עזרה. פקיד הסעד חייב לפעול תמיד לטובת הילד. הוא יכול לשנות את החלטותיו

חוק המזונות (הבטחת הכנסה)

כלומר, התורה כבר קבעה שהאב חייב לשלם דמי מזונות לילדיו, ועל האב מוטלת אחריות לדאוג לילדיו לכסף למזון, לשכר דירה ולכל מה שקשור בבריאותם ובלימודיהם. במדינת ישראל, החליטו הכנסת ובתי המשפט באופן דומה למה שנאמר בתורה.

לכן, כשהאישה מבקשת מזונות או כאשר ילד מבקש דמי מזונות, הם רשאים לפנות לבית המשפט, כדי שבית המשפט יפסוק ויקבע שהאב אכן חייב לשלם (בית המשפט קובע זאת בהחלטה הקרויה: "פסק דין", ומשעה שיש פסק דין, האב חייב למלא אחר

חוק המזונות נועד לסייע לאישה ולילד הזכאים ל"דמי מזונות", אך אינם מקבלים אותם.

מהם "דמי מזונות"?

זהו כסף הניתן לילדים או לאם, להוצאות מזון, משקה, הלבשה, הנעלה, מגורים, חינוך ובריאות. במדינת ישראל נקבע בחוק, כי קיימת חובה על אדם לפרנס את ילדיו ולשלם את כל ההוצאות הללו. חובת האדם לפרנס את ילדיו, עוד לפני שנקבעה בחוק המדינה, נקבעה בתורה, וכפי שנאמר בשולחן ערוך: "חייב אדם לזון בניו ובנותיו עד שיהיו בני שש ואפילו שיש להם נכסים שנפלו מבית אבי אמם ומשם ואילך זכו כתקנת חכמים עד שיגדלו" (מתוך שולחן ערוך, אבן העזר, ע"א).

או לילדו - המדינה (גוף בתוך המדינה הקרוי "המוסד לביטוח לאומי") תשלם את דמי המזונות ואפילו תעזור לאותה אישה או ילד לגבות מאותו אדם את תשלום דמי המזונות.

עוד נקבע בחוק המזונות, שלא לכל ילד ואישה תשלם המדינה את דמי המזונות, אלא רק במקרים מסוימים, בהם יש לאותם ילדים מעט מאוד כסף. לכן, לגבי אישה או ילד המסתדרים היטב בכוחות עצמם (למשל, אישה שמרוויחה כסף רב), קבע החוק כי הם אינם זכאים לקבל מהמדינה את דמי המזונות.

הוראותיו). אבל, יש מקרים, עצובים ולא הוגנים, שבהם אבות מתחמקים מלמלא אחר הוראת בית המשפט. לכן, האם וילדיה נשארים ללא דמי המזונות ואין להם כסף לקניית מזון, ציוד לבית הספר, כסף למגורים, וכיוצא באלה.

במקרים כאלה, החליטה מדינת ישראל לסייע לאותם ילדים ולאותן אמהות ולשלם להם את דמי המזונות. נוסף לכך היא תעזור לאותם ילדים בכך שהיא תנסה לתפוס את האב המתחמק, ותחייבו לשלם את דמי המזונות.

חוק המזונות קובע כי במצבים מסוימים, בהם אב המשפחה אינו ממלא אחר הוראת בית המשפט ואינו משלם דמי מזונות לאישתו